

Informatīvais ziņojums par pāreju uz mācībām valsts valodā vispārējās izglītības iestādēs

I. Situācijas raksturojums

“**Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020.gadam**” (apstiprināts Saeimā 2012.gada 20.decembrī) (turpmāk – NAP2020), kas ir hierarhiski augstākais nacionālā līmeņa vidējā termiņa attīstības plānošanas dokuments, paredz rīcības virzienu “Cilvēku sadarbība, kultūra un pilsoniskā līdzdalība kā piederības Latvijai pamats”. NAP2020 ir noteikts: “Latvija ir vienīgā vieta pasaulē, kur var pilnvērtīgi pastāvēt un attīstīties latviešu tauta, valoda un kultūra, bet ārpus Latvijas ir vēl plašs cilvēku loks ar piederības apziņu Latvijai, kas kopā veido globālu tīklu. Latviešu valoda un kultūra reizē ir arī Latvijas sabiedrību vienojošais pamats, tāpēc sabiedrības, kā arī valsts mērķis ir kopt valodu un gādāt par nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un sabiedrības integrācijas vērtībām ilgtermiņā”.

NAP2020 nosaka arī mērķus un uzdevumus, kas saistīti ar valsts valodas politiku. NAP2020 uzsver nepieciešamību palielināt latviešu valodas lietojumu sabiedrībā, stiprinot latviešu valodas pozīciju ikdienas saziņas situācijās. NAP2020 uzsver nepieciešamību paplašināt sabiedrības integrācijas iespējas, attīstot saistošas latviešu valodas apguves formas. Par prioritāru izvirzīta arī mūsdienīgas, koordinētas latviešu valodas apguves sistēmas izveidošana bērniem un pieaugušajiem, kas veicina latviešu valodas lietošanu sabiedrībā.

Pētījuma “Valodas situācija Latvijā: 2010-2015” (Latviešu valodas aģentūra, 2016.gads) dati liecina, ka 39% Latvijas mazākumtautību jaunieši prot latviešu valodu teicami, tikpat daudz jauniešu prot latviešu valodu labi, tomēr 22% atzinuši, ka ir apguvuši latviešu valodu pamatprasmes līmenī vai zina to vāji. Pētījuma dati tāpat liecina, ka lielākā daļa Latvijas iedzīvotāju (apmēram 70 %) uzskata, ka mācību priekšmetu apguve latviešu valodā jāsāk pēc iespējas ātrāk – bērnudārzā un sākumskolā. Ik gadu pieaug to mazākumtautību izglītības programmu absolventu skaits, kas izvēlas kārtot valsts pārbaudījumus latviešu valodā. 2013./2014.mācību gadā šādu izvēli izdarīja 76% mazākumtautību izglītojamo, savukārt 2016./2017.mācību gadā jau 92%.

Tiesībsarga pētījumā “Bilingvālā izglītība” (Tiesībsargs, 2014.gads) ir norādīts, ka:

1. izglītības sistēmai gan normatīvi, gan faktiski ir jānodrošina bērnu vislabāko interešu ievērošana.

2. Mazākumtautību bērniem tiesības uz valsts valodas apguvi ir jāgarantē pienācīgā līmenī. Latvijas situācijā vēstures seku dēļ ir jo īpaši svarīgi, lai mazākumtautību bērniem būtu vienlīdzīgas tiesības, tālāk studējot un strādājot Latvijā amatos, kur valsts valodas prasība ir objektīvi nepieciešama sabiedrības interešu nodrošināšanai.

3. Izglītības procesā nedrīkst tikt apdraudēta mazākumtautību identitāte, jādod iespēja pienācīgi apgūt mazākumtautību literatūru, kultūru, valodu, lai mazākumtautības valsts valodas apguvi neuztvertu kā apdraudējumu savai identitātei, bet gan kā ieguvumu, vērtību, redzesloka paplašinājumu.

4. Visām mazākumtautībām jānodrošina vienlīdzīgas tiesības apgūt savas tautības valodu, īpašu uzmanību pievēršot vēsturiski atstumtajai mazākumtautībai – romiem.

5. Jāpalielina valsts uzraudzība mazākumtautību izglītības iestādēs par:

a) mazākumtautību valodas, kultūras apmācību, valsts valodas lietojumu, izglītības procesa kvalitāti;

b) tādu skolotāju nodarbināšanu, kas atbilst normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

6. Jānodrošina mācības mazākumtautību skolotājiem latviešu valodas lietojuma un mazākumtautību valodas lietojuma, bilingvālās metodikas uzlabošanai.

7. Izglītības sistēmai dažādu tautību pārstāvjiem primāri ir jābūt vērstai uz apvienošanu, nevis nodalīšanu.

8. Jāizstrādā metodoloģija, kā konstatēt, vai bilingvālajā mācību stundā valsts un mazākumtautības valodas tiek lietotas atbilstoši proporcijai.

9. Jānodrošina samērīgums starp valsts valodas apguvi un saglabāšanu, un mazākumtautības valodas apguvi.

Kopējā situācijas raksturojumā jāņem vērā, ka 2004.gadā ieviestais bilingvālās izglītības sistēmas modelis, kas noteica pāreju uz mācību procesu daļēji latviešu valodā mazākumtautību vispārējās izglītības programmās, bija plānots kā pārejas posms, jo valsts finansēta profesionālā izglītība un augstākā izglītība pašlaik tiek īstenota tikai valsts valodā. Jau no 2006./2007.mācību gada valsts pārbaudījumu materiāli vispārējā vidējā izglītībā tiek sagatavoti latviešu valodā. Valsts pārbaudījumu 9.klasē un centralizēto eksāmenu kārtošānā izglītojamie, kas ir mācījušies mazākumtautību izglītības programmās, var atbilžu sniegšanā izmantot mazākumtautību valodu, tomēr 2016./2017.gadā šo iespēju ir izmantojuši tikai 7.75% izglītojamo. Šādi rādītāji kopskatā ar valsts valodas monitoringa rezultātiem liecina par priekšnoteikumu kopuma iestāšanos, lai pabeigtu pāreju uz vienotas izglītības sistēmas izveidi Latvijā.

2017.gada 8.augustā Ministru kabinets jau ir pieņēmis grozījumus Ministru kabineta 2010.gada 6.aprīļa noteikumos Nr.335 “Noteikumi par centralizēto eksāmenu saturu un norises kārtību” un grozījumus Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumos Nr.1510 “Valsts pārbaudījumu norises kārtība”, un tie paredz valsts pārbaudījumu un centralizēto eksāmenu kārtošānu valsts valodā 9. un 12.klasē.

Saskaņā ar šiem Ministru kabineta noteikumu grozījumiem ir paredzēts, ka 9.klasē no 2019./2020.mācību gada valsts pārbaudījumi notiks tikai valsts valodā, savukārt vispārējā vidējā izglītībā centralizētie eksāmeni tikai valsts IZMZino_091117_latviesu_valoda; Informatīvais ziņojums par pāreju uz mācībām valsts valodā vispārējās izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas

valodā notiks no 2017./2018.mācību gada, bet pārējie valsts pārbaudījumi no 2018./2019.mācību gada.

Vispārējā izglītībā Izglītības un zinātnes ministrija (turpmāk – Ministrija) ir rosinājusi būtiskas pārmaiņas izglītības pieejā Latvijā, lai pirmo reizi vienotā sistēmā un pēctecīgi visos izglītības posmos pārskatītu mācību saturu un mācīšanas veidu, kādā skolotāji sadarbojoties organizē un vada skolēnu mācīšanos ikdienā. Vidējās izglītības pakāpē jaunieši sagatavojas izglītības turpināšanai augstskolā un/vai savai profesionālajai darbībai, apzinās savas personiskās spējas un intereses mērķtiecīgai profesionālās un personiskās nākotnes veidošanai, turpina iegūt mācīšanās un savas izaugsmes pieredzi atbildīgas un cienpilnas attieksmes pret sevi, ģimeni, sabiedrību un valsti veidošanai. Jaunajam mācību saturam un pieejai jānostiprina skolēnu valodas zināšanas, lai pārliecinātos, ka jaunieši ir ieguvuši nepieciešamās prasmes izglītības turpināšanai. Pāreja uz mācībām valsts valodā vispārējās vidējās izglītības posmā vispārējās izglītības iestādēs veicinās sekmīgu jaunā vispārējās izglītības satura un mācīšanās pieejas ieviešanu. Ministrijas sagatavotie priekšlikumi pārejai uz mācībām valsts valodā vispārējās vidējās izglītības posmā ļaus gan kvalitatīvi īstenot jauno pieeju mācību saturam un mācību procesa īstenošanai, gan nodrošināt mazākumtautību valodas un kultūras saglabāšanu atbilstoši Latvijas starptautiskajām saistībām.

II. Izglītības satura plānošanas principi pārejai uz mācībām valsts valodā vispārējās vidējās izglītības posmā

Pašreizējā izglītības satura organizācija vidējās izglītības pakāpē paredz izglītojamajiem lielu skaitu mācību priekšmetu, taču ar relatīvi mazu stundu skaitu katram. Izglītības iestāde var īstenot vienu vai vairākus no četriem izglītības programmu virzieniem (humanitārā un sociālā; matemātikas, dabaszinību un tehnikas; vispārizglītojošā vai profesionāli orientētā virziena) ar nelielām variācijām starp tiem. Ministrijas pasūtītā pētījuma “Vispārējās izglītības programmu virzienu un vidējās izglītības pakāpes profilkursu sistēmas izvērtējums Latvijā” (Dynamic University 2016.gads) parāda, ka šādi vispārējās vidējās izglītības satura apguvei ir vairāki būtiski trūkumi:

- pārāk liels skaits mācību priekšmetu nedod iespējas skolēniem iedziļināties, pamatīgi attīstot sekmīgai personiskajai un profesionālajai dzīvei nepieciešamās prasmes un ierobežo viņu iespējas laikus atklāt un attīstīt savas intereses, padziļināti apgūstot kādu no jomām. Tas jo īpaši aktuāli ir profesionālās vidējās izglītības audzēkņiem, kuriem tiek piedāvāts nepietiekams stundu skaits vispārizglītojošajos priekšmetos pilnvērtīgai vispārējās vidējās izglītības ieguvei, lai gan visi audzēkņi 12.klasē kārto vienādus valsts pārbaudījumus;

- Latvijas vispārējo vidējo izglītību ieguvušie jaunieši nav pietiekami dziļi mācījušies profilējošos priekšmetus, kas ir nepieciešami studijām augstskolā.

IZMZino_091117_latviesu_valoda; Informatīvais ziņojums par pāreju uz mācībām valsts valodā vispārējās izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas

Ņemot vērā šos apsvērumus un veicot rūpīgu agrāko Latvijas vispārējās vidējās izglītības modeļu analīzi un pētot citu pasaules valstu izglītības sistēmu pieredzi, Ministrija ir piedāvājusi izvērtēšanai pilnveidotus izglītības satura plānošanas principus vidējā izglītībā. Šajā piedāvājumā ir paredzēts nostiprināt vidējās izglītības pakāpes lomu kā individualizētu iedziļināšanos noteiktu zināšanu apgūvē atbilstoši jaunieša interesēm un nākotnes mērķiem. Vidējās izglītības pakāpē saturu mācību jomās ir paredzēts apgūt trīs līmeņos: pamata, optimālajā un augstākajā līmenī:

- pamatlīmenī mācību saturs vidējās izglītības pakāpē ir obligāti apgūstamā katras mācību jomas satura daļa ikviena mācību priekšmeta vai moduļa sastāvā;

- optimālajā līmenī mācību saturs ir mācību jomas satura daļa, kas ir pietiekama izglītības turpināšanai augstskolā;

- augstākajā līmenī mācību saturs ir padziļināts un paplašināts, un ir nepieciešams izglītības turpināšanai noteikta profila augstskolās vai studiju programmās.

Skolēni vispirms nostiprina, vispārina un paplašina pamatizglītībā iegūto izpratni un prasmes, apgūstot vispusīgu mācību priekšmetu loku pamatlīmenī, ko lielākais vairums skolēnu mācīsies 10./11.klasē, tad turpina mācīties šaurāku mācību priekšmetu loku atbilstoši savām interesēm, kurus tālāk mācās padziļināti 11./12.klasē līdz optimālajam vai augstākajam līmenim.

Pilnveidotais mācību saturs un pieeja likumsakarīgi nosaka nepieciešamību pārskatīt arī nosacījumus par mācību valodu vispārējā vidējā izglītībā, lai saglabātu piedāvājuma viengabalainību un sasniegtu plānoto pārmaiņu rezultātu.

Tādēļ ir nepieciešamas izmaiņas Izglītības likumā un Vispārējās izglītības likumā, kā arī Ministru kabineta noteikumos par vispārējās vidējās izglītības standartu.

Saskaņā ar Valsts izglītības informācijas sistēmas (VIIS) datiem 2017./2018.gadā vispārējās izglītības iestādēs vidējās izglītības posmā mazākumtautību izglītības programmās mācās 9440 izglītojamie (kopējais izglītojamo skaits vispārējās izglītības iestādēs vidējās izglītības posmā ir 37 199 izglītojamie).

III. Priekšlikumi izmaiņām normatīvajos aktos, lai nodrošinātu vispārējās vidējās izglītības īstenošanu valsts valodā

Lai īstenotu pāreju uz vispārējās vidējās izglītības iegūvi tikai valsts valodā, ir nepieciešamas šādas izmaiņas Izglītības likumā:

1. Precizēt Izglītības likuma 9.panta "Izglītības ieguves valoda" otro daļu attiecībā uz izglītojamo tiesībām iegūt izglītību citā valodā privātajās izglītības IZMZino_091117_latviesu_valoda; Informatīvais ziņojums par pāreju uz mācībām valsts valodā vispārējās izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas

iestādēs un paredzēt, ka privātajās izglītības iestādēs Latvijā, kas darbojas saskaņā ar starptautiskajiem līgumiem vai īsteno citā Eiropas Savienības dalībvalstī reģistrētas izglītības programmas, izglītību var iegūt citā valodā. Tāpat ir jānosaka, ka valsts, pašvaldību un privātajās izglītības iestādēs citu izglītības ieguves valodu var lietot īstenojot Latvijas Republikā licencētas mazākumtautību izglītības programmas pirmsskolas un pamatizglītības pakāpē.

2. Izglītības likuma 59.panta pirmajā daļā ir jāprecizē procentuālais īpatsvars no kopējā mazākumtautību izglītības programmu izglītojamo skaita tiem izglītojamajiem, kuru pedagogu darba samaksas finansēšanai var papildus piešķirt valsts budžeta mērķdotāciju, jo, izslēdzot no kopējā mazākumtautību izglītības programmu skaita mazākumtautību vispārējās vidējās izglītības programmas, šīs daļas nosacījumiem atbilstošo izglītojamo īpatsvars kopējā izglītojamo skaitā palielināsies.

3. Jāizslēdz Izglītības likuma pārejas noteikumu 9.punkta 3.apakšpunkts, lai nodrošinātu iespēju izdot jaunus Ministru kabineta noteikumus par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu, kas nosaka, ka vispārējās vidējās izglītības mācību satura īstenošana notiek tikai valsts valodā.

Attiecīgi Vispārējās izglītības likuma 42.pantā “Vispārējās vidējās izglītības programmu virzieni” ir jāizdara grozījumi panta tekstā un jāparedz, ka izglītības iestādes ir tiesīgas izstrādāt vispārējās vidējās izglītības programmas atbilstoši valsts vispārējās vidējās izglītības standartam. Lai nodrošinātu mazākumtautību izglītojamajiem iespēju arī vispārējās vidējās izglītības posmā apgūt mazākumtautības valodu un ar mazākumtautības identitāti un kultūru saistītus priekšmetus (moduļus) mazākumtautības valodā, šajā pantā ir jānosaka arī tas, ka izglītības iestāde vispārējās vidējās izglītības programmā var piedāvāt apgūt mazākumtautības dzimto valodu un ar mazākumtautības identitāti un integrāciju Latvijas sabiedrībā saistītu mācību saturu.”

Pēc grozījumu izdarīšanas abos likumos ir jāizdod jauni Ministru kabineta noteikumi par vispārējās vidējās izglītības standartu, kas ietver arī vispārējās vidējās izglītības programmu paraugus. Plānots, ka šos Ministru kabineta noteikumus ir jāiesniedz izskatīšanai ministru kabinetā līdz 2018.gada 30.aprīlim.

III. Pamatizglītības posms

Saskaņā ar VIIS datiem 2017./2018.mācību gadā pamatizglītību mazākumtautību izglītības programmās apgūst 49 685 skolēni (kopējais pamatskolēnu skaits - 177 910). Ņemot vērā kopējo izglītojamo skaitu mazākumtautību izglītības programmās pamatizglītības posmā Latvijā, pašlaik ir pamatoti, ka šādu programmu īstenošana tiek turpināta vidējā termiņā. Tomēr, ņemot vērā 2017.gada 8.augustā Ministru kabinetā pieņemtos grozījumus Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumos Nr.1510 “Valsts IZMZino_091117_latviesu_valoda; Informatīvais ziņojums par pāreju uz mācībām valsts valodā vispārējās izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas

pārbaudījumu norises kārtība”, kas paredz ka no 2019./2020.mācību gada 9.klasē valsts pārbaudījumi notiks tikai valsts valodā, ir nepieciešams izvērtēt pašreizējos mazākumtautību izglītības programmu īstenošanas modeļus un veikt tajos izmaiņas, tai skaitā pārskatīt kritērijus, kas nosaka kāda konkrēta mazākumtautību izglītības programmas īstenošanas modeļa izvēli izglītības iestādē. Plānots, ka turpmāk pamatizglītībā izglītojamo iepriekšējā apgūtā izglītības programma nevar būt galvenais kritērijs, pēc kura izglītības iestāde izvēlas kādu no mazākumtautību izglītības programmu modeļiem. Attiecīgi 1. – 6.klasē ir iespējams pāriet uz trim mazākumtautību izglītības programmu īstenošanas modeļiem, lai nodrošinātu ka: 1) izglītojamie, kuri ir ieguvuši pirmsskolas izglītību latviešu valodā var pilnvērtīgi apgūt arī savu mazākumtautības valodu un kultūru vecumposmam atbilstošā līmenī; 2) izglītojamie, kuri apguvuši pirmsskolas izglītības programmu mazākumtautību valodā turpina pilnvērtīgi apgūt gan savu dzimto valodu gan apgūst latviešu valodu vecumposmam atbilstošā līmenī; 3) izglītības iestādēm tiek saglabāta iespēja patstāvīgi veidot mācību priekšmetu un stundu plānus atbilstoši izglītojamo individuālajām vajadzībām un valodu prasmes līmenim.

Turpmāk mazākumtautību izglītības programmām pamatizglītības posmā ir jānodrošina, ka izglītojamais ir pilnvērtīgi sagatavojies 9.klases valsts pārbaudījumiem valsts valodā un vidējās izglītības apguvei valsts valodā vispārējās vidējās izglītības iestādē vai profesionālās izglītības iestādē. Līdz ar to ir jāparedz, ka 7.- 9.klasē mazākumtautību izglītības programmās valsts valodā īstenojamā izglītības programmas daļa ir vismaz 80% no kopējā mācību programmas apjoma.

Lai to nodrošinātu Ministrija sagatavos un līdz 2018.gada 30.aprīlim noteiktā kārtībā iesniegs izskatīšanai Ministru kabinetā Ministru kabineta noteikumu projektu par grozījumiem Ministru kabineta 2014.gada 12.augusta noteikumos Nr.468 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem” .

IV. Pirmsskolas izglītības posms

2017./2018.mācību gadā pirmsskolas izglītības iestādēs Latvijā kopējais izglītojamo skaits ir 96 691 bērns, no tiem mazākumtautību pirmsskolas izglītības programmās ir 20 687 bērni. No 2018./2019.mācību gada pirmsskolas izglītības programmās ir paredzēts uzsākt jauno izglītības vadlīniju ieviešanu, lai, pabeidzot pirmsskolas izglītību, mazākumtautību pirmsskolas programmu izglītojamajiem nodrošinātu latviešu valodas prasmi tādā līmenī, kas ļauj sekmīgi uzsākt pamatizglītību latviešu valodā. Šī mērķa sasniegšanai pašreiz tiek aprobēta vienota pirmsskolas mācību satura programma valodas jomā ar specifiskiem mērķiem latviešu un dzimtās valodas apguvei. Savukārt pirmsskolas IZMZino_091117_latviesu_valoda; Informatīvais ziņojums par pāreju uz mācībām valsts valodā vispārējās izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas

mazākumtautību izglītības programmā tiks noteikts nodarbību skaits un laika apjoms latviešu valodā. Sākotnējo priekšlikumu jaunām pirmsskolas izglītības vadlīnijām sagatavoja Ministrijas izveidotā darba grupa “Pirmsskolas izglītības mācību satura pilnveides iespējas” (2014.gada 4.jūlija rīkojums Nr.325). Jauno pirmsskolas izglītības vadlīniju saturs ir nodots sabiedriskajai apspriešanai kopējā jaunā vispārējās izglītības satura piedāvājuma ietvaros un līdz 2018.gada 30.aprīlim ir paredzēts iesniegt izskatīšanai Ministru kabinetā jaunu Ministru kabineta noteikumu projektu par pirmsskolas izglītības vadlīnijām, kas aizstās Ministru kabineta 2012.gada 31.jūlija noteikumus Nr.533 “Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām”.

V. Prasības pedagogiem un nepieciešamie atbalsta pasākumi

Plānotās izmaiņas mācību procesā pieprasa no vispārējās izglītības mācību procesa veidotājiem – vispārējās izglītības iestāžu pedagogiem, atbalsta personāla un izglītības iestādes administrācijas uzņemties valodas nesēja un kvalitatīvas valsts valodas apguves vides nosacījumu veidotāja lomu. Apzinoties, ka valodas prasmes ir atkarīgas arī no valodas lietošanas intensitātes attiecīgajā prasmes līmenī un balstoties uz pašu pedagogu, izglītojamo, vecāku un izglītības pārvaldes institūciju sniegto informāciju, Ministrijas ieskatā ir nepieciešams pilnveidot vispārējās izglītības pedagogu, atbalsta personāla un administrācijas latviešu valodas lietošanas prasmes, lai viņi, īstenojot mācību procesu, spēj šādu valodas nesēja funkciju pilnvērtīgi izpildīt un ir gatavi pilnvērtīgi piedalīties mācību procesa īstenošanā un sniegt nepieciešamo atbalstu izglītojamajiem viņu mērķu sasniegšanai. Ministru kabineta 2009.gada 7.jūlija noteikumi Nr.733 “Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu un valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību profesionālo un amata pienākumu veikšanai, pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanai un Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi” paredz pedagogam C1 valodas prasmes līmeni. Paužot viedokli par kompetenču pieejā balstīto vispārējās vidējās izglītības modeli pedagogi ir norādījuši, ka šāda modeļa īstenošanai būtu vēlamas vēl augstākas valsts valodas prasmes, proti, C2 līmenī. Līdz ar to būtu nepieciešams objektīvi novērtēt esošo situāciju un piedāvāt pedagogiem, kuru faktiskās valodas lietošanas prasmes nav pilnībā atbilstošas C1 līmenim šīs neatbilstības novērst, savukārt tiem pedagogiem, kuri uzskata, ka sekmīgai viņu mācību priekšmeta pasniegšanai ir nepieciešams C2 valsts valodas prasmes līmenis, šo līmeni sasniegt.

Tikpat nozīmīgs pārmaiņu īstenošanā ir metodiskajam atbalsts un atbilstošu mācību līdzekļu pieejamība. Pamatā mācību līdzekļi jaunā vispārējās izglītības satura ieviešanai tiks jau sagatavoti ar Eiropas Savienības struktūrfondu projekta finansiālo atbalstu, tomēr Ministrijas ieskatā esošais piedāvājums varētu būt nepietiekams attiecībā uz valsts valodas mācīšanas aspektu, it īpaši pirmsskolai, kur ir svarīgi nodrošināt ne tikai mācību līdzekļu esamību bet arī pieejamību un IZMZino_091117_latviesu_valoda; Informatīvais ziņojums par pāreju uz mācībām valsts valodā vispārējās izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas

izmantošanas biežumu izglītības procesā. Tādēļ ir nepieciešami papildus atbalsta pasākumi divos virzienos:

1. pedagogu profesionālās kompetences pilnveides pasākumi gan mācību satura apguves nodrošināšanai, gan valsts valodas prasmju pilnveidei.
2. mācību līdzekļu un metodisko materiālu izstrāde un pieejamība;

Virziens “Pedagogu profesionālās kompetences pilnveides pasākumi”

Latviešu valodas aģentūra kopš 1996.gada nodrošina latviešu valodas prasmes pilnveides kursus profesionālo pienākumu veikšanai pedagogiem mazākumtautību skolās un pirmsskolas izglītības iestādēs. Kopš 2015.gada kursu piedāvājums ir pilnveidots, pašlaik galvenā kursu mērķauditorija ir pirmsskolas izglītības pedagogi, ņemot vērā, ka pirmsskolas izglītībā sākot no 2018./2019.mācību gada tiks uzsākta jauno izglītības vadlīniju ieviešana, kas, pirmsskolas izglītību beidzot, nodrošinās latviešu valodas prasmi, lai mazākumtautību bērni varētu sekmīgi uzsākt pamatizglītību latviešu valodā.

Pedagogu profesionālās kompetences pilnveides pasākumu īstenošanai Ministrijas ikgadējā valsts budžetā ir plānots finansējums 1,2 milj. EUR apmērā, valsts budžeta programmā 01.11. “Pedagogu profesionālās kompetences pilnveide”. Šī finansējuma ietvaros pedagogu profesionālās kompetences pilnveides pasākumus atbilstoši ikgadējam prioritātēm īsteno augstskolas, Valsts izglītības satura centrs un Latviešu valodas aģentūra.

Ņemot vērā šajā informatīvajā ziņojumā minēto, 2018.gadā pedagogu profesionālās kompetences pilnveides pasākumiem ir izvirzāmas divas prioritātes – atbalsts jaunā izglītības satura ieviešanai un atbalsts pārejai uz vispārējo vidējo izglītību latviešu valodā.

Latviešu valodas aģentūra 2018.gadā plānotā finansējuma ietvaros var turpināt nodrošināt atbalstu pirmsskolas pedagogiem latviešu valodas prasmes pilnveides kursus profesionālo pienākumu veikšanai 2017.gada apjomā.

Ministrijas vērtējumā šāds finansējuma apjoms ir nepietiekams ieplānoto pārmaiņu pirmsskolas izglītībā un arī pilnvērtīgas pārejas uz mācībām valsts valodā vispārējās vidējās izglītības posmā īstenošanai, tādēļ ir nepieciešami papildus resursi pedagogu profesionālās kompetences pilnveides pasākumiem. Ir nepieciešams paredzēt Eiropas Savienības struktūrfondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda finansējuma ietvaros jaunu pasākumu, kas ļautu Latviešu valodas aģentūrai sadarbībā ar Valsts izglītības satura centru un augstskolām četru gadu periodā nodrošināt latviešu valodas kursus skolotāju valodas prasmju nostiprināšanā C1 līmenī, šo prasmju paaugstināšanai līdz C2 līmenim atbilstoši pieprasījumam visā Latvijas teritorijā un metodikas kursus mazākumtautību pedagogiem un pedagogiem, kuri strādā mainīgā valodas vidē.

2016./2017.mācību gadā Latvijas pirmsskolas izglītības iestādēs, ieskaitot mazākumtautību programmas, strādā 10 799 pirmsskolas izglītības skolotāji. No tiem pirmsskolas izglītības iestādēs, kurās īsteno mazākumtautību izglītības programmās, ir nodarbināti 3694 pedagogi.

IZMZino_091117_latviesu_valoda; Informatīvais ziņojums par pāreju uz mācībām valsts valodā vispārējās izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas

2016./2017.mācību gādā kopējais pedagogu skaits, kuri strādā vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas, ir 8228 pedagogi. Kopā ar 3694 pedagogiem, kuri strādā pirmsskolas izglītības iestādēs, kurās īsteno mazākumtautību izglītības programmās, šie pedagogi veidotu pamata mērķgrupu plānotajam struktūrfondu pasākumam. Pēc Ministrijas aplēsēm šajā ziņojumā minētie kvalifikācijas pilnveides pasākumi būtu nepieciešami apmēram 8000 pedagogu.

Virziens “Mācību līdzekļu un metodisko materiālu izstrāde un pieejamība”

Latviešu valodas aģentūra ir jau izstrādājusi virkni mācību līdzekļu un metodisko materiālu, lai sniegtu atbalstu pedagogiem, kuri īsteno mācības valsts valodā mazākumtautību izglītības programmās. Lai nodrošinātu pilnvērtīgu pedagogu sagatavošanu jauno uzdevumu veikšanai, būtu nepieciešams mācību līdzekļu un metodisko materiālu klāstu paplašināt, it īpaši pirmsskolas izglītības posmā, gan arī nodrošināt to pieejamību ikvienā izglītības iestādē, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas. Ņemot vērā, ka valsts budžetā šim mērķim katru gadu ir paredzēts finansējums tikai 67 333 EUR, tad arī šim pasākumam būtu nepieciešams plānot papildu finansējumu Eiropas Savienības struktūrfondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda finansējuma ietvaros. Ar Eiropas Savienības struktūrfondu atbalstu būtu iespējams nodrošināt mācību līdzekļu komplektu latviešu valodas mācīšanai pirmsskolas izglītībā pieejamību visās Latvijas pirmsskolas izglītības iestādēs, kurās īsteno mazākumtautību pirmsskolas izglītības programmas.

Saskaņā Ministrijas veikto indikatīvo aprēķinu, abu atbalsta pasākumu virzienu īstenošanai četrus gadus laikā ir nepieciešams ES struktūrfondu finansējums 3,299 milj. EUR apmērā.

VI. Informācija par Latvijas starptautiskajām saistībām cilvēku pamattiesību, vienlīdzības nodrošināšanas un nacionālo minoritāšu tiesību jautājumos (t.sk. izglītībā)

Latvijā izglītība tiek nodrošināta, pamatojoties uz Satversmē un Izglītības likumā ietvertajām normām, kas, savukārt, ievēro Latvijas starptautiskās saistības cilvēku pamattiesību, vienlīdzības nodrošināšanas un nacionālo minoritāšu tiesību jautājumos (t.sk. izglītībā).

Saskaņā ar 1948.gada ANO Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, katram cilvēkam ir tiesības uz izglītību, kurai jābūt vērstai uz pilnīgu personības attīstību, un tai jāstiprina cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošana. Saskaņā ar 1989.gada ANO Bērnu tiesību konvenciju, tiek atzīstas ikviena bērna tiesības uz izglītību, kā arī netiek liegtas tiesības etniskajām, konfesijālajām vai lingvistiskajās minoritātēm kopā ar citiem savas grupas locekļiem baudīt savas kultūras vērtības, pievērsties savai reliģijai un praktizēt to vai lietot dzimto valodu.

IZMZino_091117_latviešu_valoda; Informatīvais ziņojums par pāreju uz mācībām valsts valodā vispārējās izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas

Atbilstoši 1995.gada Eiropas Padomes Vispārējai konvencijai par nacionālo minoritāšu aizsardzību, ir veicami pasākumi izglītības jomā, lai veicinātu nacionālo minoritāšu un vairākuma kultūras, vēstures, valodas un reliģijas zināšanu apguvi, kā arī nodrošināmas vienlīdzīgas iespējas iegūt izglītību visos līmeņos personām, kuras pieder pie nacionālajām minoritātēm. Savukārt, saskaņā ar 1960.gada UNESCO Konvenciju pret diskrimināciju izglītībā tiek nodrošināti līdzvērtīgi izglītības standarti visās vienāda līmeņa izglītības iestādēs, kā arī mazākumtautību pārstāvjiem nodrošinātas tiesības turpināt viņu pašu izglītības pasākumus, vienlaikus netraucējot izprast visas kopienas kultūru un valodu. Atbilstoši 2000.gada Eiropas Savienības pamattiesību hartai ikvienai personai ir nodrošinātas tiesības uz izglītību, kā arī ir aizliegta jebkāda veida diskriminācija dažādu iemeslu dēļ, tostarp rases, etniskās vai sociālās izcelsmes, valodas, u.c.

Ievērojot, ka Latvija ir pievienojusies valstīm, kas īsteno šajos dokumentos noteiktos principus, pieeja izglītībai ir nodrošināta visiem, bez jebkādam diskriminācijas izpausmēm. Vispārējās izglītības programmu īstenošana valsts valodā vidējās izglītības posmā nemainīs šo situāciju, sniedzot nacionālo minoritāšu pārstāvjiem iespēju iegūt kvalitatīvu izglītību, kas veicinās viņu turpmāku sekmīgu izglītības procesa turpināšanu un iekļaušanos darba tirgū, vienlaikus saglabājot savu dzimto valodu un kultūru, piemēram, izvēloties tos kā mācību priekšmetus skolā vai ārpus skolas nodarbību ietvaros.

VII. Turpmākā rīcība

Informatīvajā ziņojumā minētās izmaiņas vispārējā izglītībā, norādot arī mācību gadu, kurā tās ir jāuzsāk īstenot attiecīgajā izglītības posmā, ir apkopotas shematiskā veidā šī ziņojuma pielikumā. Lai šādu izmaiņu plānu īstenotu, Ministrija piedāvā normatīvo aktu projektu sagatavošanai un iesniegšanai izskatīšanai Ministru kabinetā un atbalsta pasākumu izveidei šādu laika grafiku:

1. Līdz 2017.gada 31.decembrim iesniegt izskatīšanai Ministru kabinetā likumprojektu “Grozījumi “Izglītības likumā”” un likumprojektu “Grozījumi “Vispārējās izglītības likumā””.

2. Līdz 2018.gada 1.februārim nodot publiskajai apspriešanai Ministru kabineta noteikumu projektu par vispārējās vidējās izglītības standartu, kas ietver arī vispārējās vidējās izglītības programmu paraugus, Ministru kabineta noteikumu projektu par vispārējās pamatizglītības standartu, kas ietvar arī vispārējās pamatizglītības programmu paraugus un Ministru kabineta noteikumu projektu par pirmsskolas izglītības vadlīnijām un līdz 2018.gada 30.aprīlim iesniegt šos Ministru kabineta noteikumu projektus izskatīšanai Ministru kabinetā.

3. Līdz 2017.gada 21.novembrim Ministrijai sadarbībā ar Finanšu ministriju sagatavot priekšlikumu par papildus atbalsta pasākumu valsts valodas prasmju pilnveidei un metodisko līdzekļu izstrādes un pieejamības nodrošināšanai IZMZino_091117_latviesu_valoda; Informatīvais ziņojums par pāreju uz mācībām valsts valodā vispārējās izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas

izglītības iestādēm izveidi Eiropas Savienības struktūrfondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda pasākumu ietvaros, sagatavojot atbilstošu grozījumu priekšlikumu darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” (Grozījumu Nr.3.ietvaros).

Izglītības un zinātnes ministrs

K. Šadurskis

Vizē:
Valsts sekretāre

Līga Lejiņa

10.11.2017 18:32
3381
Arāja 67047875
gunta.araja@izm.gov.lv